

Fonden for økologisk landbrug

c/o Landbrug & Fødevarer

Axeltorv 3

1609 København V

Fonden for økologisk landbrug

Ændringsbudget 2010

(juli 2010)

Fonden er oprettet i henhold til § 6 i
Lovbekendtgørelse nr. 297 af 28. april 2004

Fonden for økologisk landbrug - Ændringsbasisbudget 2010

Note	Beløb i 1.000 kr.	Senest godkendte budget	Ændringsbudget 2010	Relativ fordeling af C i %	Ændring A => B 100*(B-A)/A
		A	B	C	D

INDTÆGTER:

1. Overført fra forrige år	623	2.456	294	
Produktionsafgifter	0	0	-	
2. Promillemidler	10.000	10.000	0	
CO ₂ – midler	0	0	-	
Særbevilling og anden indtægt	0	0	-	
Renter	25	25	0	
3. Tilskud til fondsadministration	250	250	0	
I. Indtægter i alt	10.898	12.731	17	

UDGIFTER:

Samlede tilskud fordelt på formål

4. Afsætningsfremme	1.600	1.600	14	0
4. Forskning og forsøg	2.275	2.566	22	13
Produktudvikling	0	50	0	-
Rådgivning	2.883	3.111	27	8
Uddannelse	896	896	8	0
Sygdomsforebyggelse	0	0	0	-
Sygdomsbekæmpelse	0	0	0	-
Dyrevelfærd	757	1.134	10	50
Kontrol	0	0	0	-
Særlige foranstaltninger	0	0	0	-
Medfinansering af EU-programmer	2.110	2.363	20	12
II. Udgifter til formål i alt	10.521	11.720	100	11

Fondsadministration

Generel fondsadministration	250	250	0	
Revisionsudgifter	25	25	0	
5. Bestyrelseshonorar	10	10	0	
III. Administration i alt	285	285	0	

IV. Udgifter i alt

	10.806	12.005	11	
--	---------------	---------------	-----------	--

Overførsel til næste år	92	726	
Overførsel til næste år, % af årets udgift	0,9	6,0	

Supplerende oplysninger:

Samlet tilskud fordelt på tilskudsmodtagere:

Økologisk Landsforening	4.285	4.285	37	0
6. Videncentret for Landbrug	2.881	3.483	30	21
Aarhus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet	1.566	2.163	18	38
Landboforeningen Gefion/Økologisk rådgivning	546	546	5	0
Foreningen for Biodynamisk Jordbrug	496	496	4	0
4H	400	400	3	0
Landbrug & Fødevarer	300	300	3	0
Agrologica	47	47	0	0
V. I alt	10.521	11.720	100	11

Fonden for økologisk landbrug - Ændringsbasisbudget 2010

Bemærkninger til budgettet

Senest godkendte budget er fondens godkendte basisbudget for 2010.

Forsinkelser grundet forskellige forhold bevirkede at en række tilskudsmodtagerne i 2009 ikke fuldt ud anvendte de bevilgede tilskud. Fonden har genbevilget ubenyttede tilskud med henblik på at gennemføre de planlagte aktiviteter i 2010. Det drejer sig om følgende projekter:

Videncentret for Landbrug:

- Biogasgødning nøglen til udfasning af konventionel husdyrgødning - genbevilget 253 tkr.
- Økologiske markforsøg - genbevilget 71 tkr.
- Ingen GMO i fremtidens økologiske landbrug - genbevilget 152 tkr.
- Økologisk rugeægproduktion - genbevilget 76 tkr.
- Model for rentabel studeproduktion - genbevilget 50 tkr.

Århus Universitet:

- Robotteknik anvendt til individuel plantepleje - genbevilget 220 tkr.
- Økologisk svineproduktion uden kastration - genbevilget 297 tkr.
- Levende råd giver levende kalve - genbevilget 80 tkr.

I overensstemmelse med § 5 jf. Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet er der udarbejdet et ændringsbudget.

Note 1. I ændringsbudgettet er der budgetteret med en overførelse fra 2009 på 2.456 tkr. i overensstemmelse med fondens regnskab for 2009.

Note 2. Fonden for økologisk landbrugs provenu stammer fra en delvis tilbageførelse af pesticidafgiftsprovenuet. Der budgetteres i 2010 med 10 tkr.

Note 3. Tilskuddet til fondsadministrationen ydes af Landbrug & Fødevarer

Note 4. I basisbudgettet for 2010 var summen ialt 773 tkr. for forskning og forsøgtilskuddene til Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret/Videncentret for Landbrug blevet indsat under hovedformålet afsætningsfremme. Denne fejl er blevet korrigeret i både kolonne A og B i dette ændringsbudget.

Note 5. Der er afsat 10 tkr. til rejsegodtgørelse til bestyrelsesmedlemmer i forbindelse med bestyrelsesmøder.

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2010

Beløb i 1.000 kr.	Senest godkendte budget	Ændringsbudget 2010	Specifikation af anvendt statsstøtteregel
Note			

VI. Aktiviteter fordelt på tilskudsmodtagere

Økologisk Landsforening i alt:	4.285	4.285	
Rådgivning:			
1. Kulstof-skolen: På vej mod klimaneutrale økologiske landbrug	700	700	GL15.2.c
2. Økologisk planteproduktion uden konventionel gødning	520	520	GL15.2.c
3. Økologi og rent vand	450	450	GL15.2.c
4. Klimahandlingsplaner på bedriftsniveau	400	400	GL15.2.c
Rådgivning i alt	2.070	2.070	
Afsætningsfremme:			
5. Kampagne for økologisk svinekød	550	550	R157
6. Digitale events for mere økologi til de yngre forbrugersegmenter	400	400	R157
7. Gennembrug for lokale økologiske varer i detailhandelen	350	350	R157
Afsætningsfremme i alt	1.300	1.300	
Forskning og forsøg:			
8. Farefolds-koncept med energiafgrøder og robuste sædskifter i økologisk svineproduktion	300	300	F3.1.1.
9. Dyrkning af tørrede urter som specialfoder til økologiske husdyr	200	200	F3.1.1.
Forskning og forsøg i alt	500	500	
Medfinansering af EU-programmer:			
10. Pleje af fugtige vedvarende græsarealer ved kombination af dyr og maskiner	250	250	
11. Velfungerende afgræsning med økologiske malkegeder	165	165	
Medfinansering af EU-programmer i alt	415	415	
Videncentret for Landbrug i alt	2.881	3.483	
Medfinansering af EU-programmer:			
12. Biogasgødning nøglen til udfasning af konventionel husdyrgødning	500	753	
13. Økologiske majs- og hampeprotein som højværdiprotein til fjerkræ og svin	350	350	
14. Bæredygtig vinterdækning af økologiske gulerødder	325	325	
15. Energiproduktion som løftestang for mere økologisk jordbrug	300	300	
16. Dyrkningssikre bælgseedsafgrøder	220	220	
Medfinansering af EU-programmer i alt	1.695	1.948	
Forskning og forsøg:			
17. Økologiske markforsøg	623	694	F3.1.1
18. Urter til kalve på græs	150	150	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	773	844	
Rådgivning:			
19. Forberedelse af Økologikongres 2011	324	324	GL15.2.c
20. Ingen GMO i fremtidens økologiske landbrug	0	152	GL15.2.c
21. Rodukrudt - maksimal effekt med minimal udvaskning	89	89	GL15.2.e.i
22. Økologisk rugægsproduktion	0	76	GL15.2.c
Rådgivning i alt	413	641	
Produktudvikling:			
23. Model for rentabel studeproduktion	0	50	F3.1.1.
Produktudvikling i alt	0	50	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2010

Beløb i 1.000 kr. Note	Senest godkendte budget	Ændringsbudget 2010	Specifikation af anvendt statsstøtterege
Aarhus Universitet,			
Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet i alt:			
	1.566	2.163	
Dyrevelfærd:			
24. Økologisk svineproduktion uden kastration	674	971	F3.1.1.
25. Levende råd giver levende kalve	83	163	GL15.2.c
Dyrevelfærd i alt	757	1.134	
Forskning og forsøg :			
26. Urter i græsmarken - andel, kvalitet og styring	490	490	F3.1.1.
27. Robotteknik anvendt til individuel plantepleje	0	220	F3.1.1.
28. Solbær og ribs målrettet til økologisk produktion	163	163	F3.1.1.
29. Afprøvning af forskellige strategier til bekæmpelse af tidsler	85	85	F3.1.1.
30. Supplerende afprøvning af forskellige strategier til bekæmpelse af tidsler	71	71	F3.1.1.
Forskning og forsøg i alt	809	1.029	
Landboforeningen Gefion/Økologisk rådgivning i alt:			
	546	546	
Rådgivning:			
31. Klimahandlingsplaner på bedriftsniveau	400	400	GL15.2.c
Rådgivning i alt	400	400	
Forskning og forsøg:			
32. Bedre bestøvning af økologiske solbær	146	146	F3.1.1.
Forskning og forsøg i alt	146	146	
Foreningen for Biodynamisk Jordbrug i alt:			
	496	496	
Uddannelse:			
33. Flere og dygtigere biodynamikere gennem uddannelsesaktiviteter	496	496	GL15.2.c
Uddannelse i alt	496	496	
4H i alt:			
	400	400	
Uddannelse:			
34. Økolo hvad er det?	400	400	ej statsstøtte
Uddannelse i alt	400	400	
Landbrug & Fødevarer i alt:			
	300	300	
Afsætning:			
35. Fokus Økologi - Økologiske produkter til food service	300	300	ej statsstøtte
Afsætning i alt	300	300	
Agrologica i alt			
	47	47	
Forskning og forsøg:			
36. Stinkbrandreststens i gamle hvedsorter	47	47	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	47	47	

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Note 1. Kulstof-skolen: På vej mod klimaneutrale økologiske landbrug

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.C

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Projektets formål er at fremme et klimaneutralt økologisk landbrug ved at give konkrete anvisninger på anvendelse af vedvarende energi og energibesparelse på økologiske bedrifter.

Med henblik herpå færdigudvikles et værktøj (prototype) til beregning af kulstofbalancer på økologiske ejendomme. Balanceregnskabet skal dels udnytte data for energiforbrug og evt. energiproduktion (vedvarende energi m.v.) på bedriften, dels beregne kulstoffiksering i afgrøder og ved lagring i jorden. Udledning af drivhusgasser som metan og lattergas tages med i det omfang, det kan gøres på en enkel måde.

Kulstof- og Energi-tjekket skal hjælpe økologiske landmænd med at udvikle deres bedrifter til at opnå en positiv kulstofbalance. Efter opsamling af erfaringer fra 2009 og tilretning af kulstofbalance-værktøjet tilbydes yderligere 10 økologiske landmænd at få deres ejendomme regnet igennem, så værktøjet kan færdigudvikles. Samtidig får landmanden set sin bedrift igennem med henblik på muligheder for energiproduktion (vedvarende energi) eller energibesparelser.

Samtidig med udvikling af værktøj og rådgivningstilbud udgives et katalog, som viser de praktiske og konkrete muligheder, som landmænd kan bruge for at fremme lagring af kulstof, nedsætte udledning af drivhusgasser, udnytte vedvarende energi på bedriften og iværksætte energibesparelser på bedriften. Sideløbende med ovenstående udgives på internettet artikler og notitser inden for et bredt felt af emner vedrørende klimapåvirkning i jordbruget.

Note 2. Økologisk planteproduktion uden konventionel gødning

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.e.i

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Projektets formål er at demonstrere robuste sædskifter, landmandserfaringer og dyrkningspraksis, hvor økologisk produktion er uafhængig af konventionel gødning. Derudover at udvikle og demonstrere sædskiftedesign, som udnytter næringsstofferne optimalt og minimerer tab.

Der etableres demonstrationsdyrkning af marker uden konventionel gødning, og markerne kan følges på internettet og til markvandring. Der bliver etableret et demo-sædskifte for grønsagsproduktion på sandjord. Der bliver udviklet et rådgivningsværktøj til næringsstofstyring i sædskiftet på baggrund af de nyeste forskningsresultater. Eksisterende sædskifteviden fra forsøg og forskning bliver samlet i kort og konkret formidling. Der bliver holdt regionale temamøder om økologiske sædskifter, hvor udfordringer og løsninger bliver diskuteret mellem økologiske landmænd.

Note 3. Økologi og rent vand

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.C

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Økologi er et middel til sikring af grundvandskvaliteterne. Vandværkerne har interesse i at engagere de landmænd der driver jorden i indvindingsområderne til at gøre det på en måde, der bedst muligt forener landbrugsmæssig produktion med beskyttelse af vandressourcerne.

Projektet skal i dialog med målgruppen af potentielle landmænd i indvindingsområderne og beskrive hvilke driftsformer, der bedst sikrer grundvandet imod forurening med pesticider og nitrat. Områdetyper hvor geologien betinger særligt restriktive tiltag skal lokaliseres og den driftsform der giver den ønskede effekt beskrives. Det direkte indtægtstab ved at indgå aftaler om restriktiv produktion beregnes for at fastsætte, hvilken økonomisk kompensation, der er nødvendig for at ideen kan få gennemslagskraft. Med det formål at få en dialog i gang, vil der blive gennemført et eftersyn, hvor den enkelte landmand eller erfagruppe kan mødes med fagkonsulenter og biologer fra vandværker og kommuner for at diskutere det nødvendige omfang af tiltag og den tilhørende kompensation.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Derudover skal der udarbejdes generel information til landmænd og forbrugere. Der skal laves presse på de gode historier og på de problemområder, som der nødvendigvis vil opstå.

Note 4. Klimahandlingsplaner på bedriftsniveau

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.C

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2012

Projektets formål er at sikre det økologiske landbrug en førerposition indenfor klimaområdet uden at gå på kompromis med miljø- og dyrevelfærdsaspekter.

Med henblik herpå udvikles et rådgivningskoncept for klimahandlingsplaner på bedriftsniveau, som understøtter og opmuntrer landmænd til at vælge strategier, der mindsker emission af drivhusgasser fra mark og stald, reducerer energiforbruget samt øger kulstoflagringen i jorden. Projektet er praksisnært og vil foregå i dialog med landmænd. Seneste forskning vil blive inddraget og tilpasset praksis. Der vil blive anvendt benchmarkingsværktøj og direkte målinger på ejendommene.

Som grundlag for værktøjet til klimahandlingsplaner udgives et katalog med de mest aktuelle og relevante virkemidler på bedriftsniveau, herunder effekter på drivhusgasudledning og omkostninger for konkrete eksempler fra praksis. Kataloget udgives på internet og på tryk og introduceres til landmænd.

Der laves aftaler med 15 økologiske landmænd om at deltage i et udviklingsforløb med målet om at få en klimahandlingsplan på bedriftsniveau. På bedrifterne undersøges landmandens beslutningsproces i situationer, hvor der er alternative handlemuligheder. Indsigt i landmændenes motivation i beslutningsøjeblikket er afgørende, når der skal skabes adfærdsændringer.

Der gennemføres en proces, hvor det afklares, om økologiske ejendomme ved en vis klimaforbedring kan få et klimacertifikat, herunder hvorledes støttemuligheder kan indgå som et instrument til adfærdsændring i retning af mere klimavenlig landbrugspraksis i fremtiden.

Projektet gennemføres i samarbejde med Landboforeningen Gefion/Økologisk rådgivning jf. note 27.

Note 5. Kampagne for økologisk svinekød

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Statsstøttebestemmelse: R157

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2010

Formålet med projektet er at øge afsætningen af økologiske svinekød i dagligvarehandlen i Danmark. Dette opnås ved:

- At få de økologiske svinekødsprodukter og kampagnemateriale i dagligvarekædernes salgsaviser i kampagneperioden ved hjælp af et motiverende indsalg.
- At skabe øget synlighed af de økologiske svinekødsprodukter i købsituationen ved hjælp af skiltemateriale i butikkerne og kampagneetiketter på produkterne.
- At inspirere forbrugerne til i højere grad at bruge de økologiske svinekødsprodukter gennem spændende opskrifter
- Forankre en stærk kobling i butikkerne, i trykte medier og på nettet mellem økologiske svinekødsprodukter, dyrevelfærd og god råvarekvalitet hos forbrugerne gennem gode historier og faktuel information om den økologiske svineproduktion.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Note 6. Digitale events for mere økologi til de yngre forbrugersegmenter

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Statsstøttebestemmelse: R157

Projektets formål og indhold: Januar 2010 – december 2010

Formålet med projektet er at sikre afsætning af økologi hos yngre forbrugere inklusive nuværende og kommende børnefamilier ved at formidle økologiens fordele gennem de digitale kanaler, som målgruppen foretrækker – og så vidt muligt inddrage selve målgruppen som afsendere på budskabet for maksimal interesse og troværdighed.

Der afholdes tre rent digitale events, der kører over foreningens egne websites, Facebook, mobiltelefoner og/eller andre sociale medier, som er aktuelle i 2010. Der kører en ny kampagne hver 4. måned med spil, konkurrencer og involvering på forskellig vis. Kampagnerne skal involvere brugeren og fortælle forskellige historier, som brugeren efterfølgende kan associere til økologien. Hver enkelt kampagne kan dermed henvende sig til forskellige segmenter og skal under alle omstændigheder fange af den type overskud og humor, som tiltrækker de yngre generationer.

Note 7. Gennembrug for lokale økologiske varer i detailhandelen

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Statsstøttebestemmelse: R157

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2010

Formålet med projektet er at skabe succes med lokale økologiske varer i detailhandelen. Målgruppen for projektet er forbrugere, der i forvejen har en stor interesse i at købe økologisk, dette er tilfældet med segmenterne "Livsnyderne" og "Idealisterne". Segmenterne har en generel stor viden om økologi og dens grundbegreber, og desuden er de særligt motiveret til at efterspørge andre dimensioner, der er knyttet til lokalt producerede varer.

Med henblik herpå gennemføres følgende aktiviteter:

- Udvælgelse af målgrupper herunder detailkæder og enkeltbutikker for lokale økologiske varer
- Identifikation af lokale producenter foretages i forhold til produktgrupper eks. mejeri, kød, mel/gryn, drikkevarer m.m.
- Produktsøgning efter specifikke varegrupper i nye lokale egne
- Udarbejdelse af distributions- og logistikmæssige løsninger for håndtering af varer
- Udvikling af koncepter for lokale økologiske fødevarer tilpasset udvalgte detailkæder og enkelt butikker
- Præsentation og indsalg af oplæg for lokale økologiske varer tilpasset målgrupperne
- Udarbejdelse af skilte, displays, special inventar og kommunikationsmateriale
- Test af specifikke koncepter i udvalgte butikker før de gennemføres i større målestok
- Kampagnestart med fokus på eksponering af varerne i forhold til synlighed, butiksaktiviteter samt PR og presseindsats
- Opsamling og bearbejdning af kampagnens effekt

Note 8. Farefoldskoncept med energiafgrøder og robuste sædskifter i økologisk svineproduktion

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1.

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2011

Formålet med projektet er at udvikle et farefoldskoncept for økologisk sohold med forbedret næringstofudnyttelse, højere dyrevelfærd og et bedre arbejdsmiljø for landmanden. Projektet består af 3 delprojekter.

1. Screening af bioenergiafgrøder for egnethed som foldplanter

Der sker en identifikation af de mest lovende arter og sorter af energiafgrøder, som med fordel kan anvendes i farefolde og modstå den fysiske belastning fra dyrene.

2. Udvikling af samlet foldkoncept med forbedrede adgangforhold og bioenergiafgrøde

Der udvikles og afprøves folddesign med køreveje og energiafgrøde til beskyttelse af grundvandet på to testarealer.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

3. Forbedret næringsstofudnyttelse i sædskiftet.

Der gennemføres demonstration af et svinesædskifte med forbedret næringsstofudnyttelse og højere udbytter ved brug af kvælstofkrævende afgrøder og efterafgrøder efter marken, hvor grisene afgræsser

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtterefer.

Note 9. Dyrkning af tørrede urter som specialfoder til økologiske husdyr

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1.

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Projektets formål er at indsamle viden og erfaringer om dyrkning af urter i ren bestand eller blanding.

Interessante og relevante arter udvælges ud fra litteraturstudie og inddragelse af fagfolk. 5-10 urter afprøves hos 2-3 landmænd med interesse for dyrkning af kvalitetsgrovfoder. Urterne dyrkes i storparceller på 2500 m² for at sikre, at den høstede mængde er tilstrækkelig til tørring i høtørringsanlæg. Der indsamles dyrkningserfaringer fra landmændene i løbet af vækstsæsonen for at øge kendskabet til de forskellige urters dyrkningsegenskaber. Det afklares hvilken dyrkningsteknik, der er nødvendig i produktionen. Urterne presses i rundballer og tørres i et høtørringsanlæg. Der laves foderanalyser af det tørrede produkt, som efterfølgende afprøves i vinterfodringen.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtterefer.

Note 10. Pleje af fugtige vedvarende græsarealer ved kombination af dyr og maskiner

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Medfinansering af EU-programmer

Statsstøttebestemmelse: RFO 1698/2005 Om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikter/Det danske landdistriktsprogram

Projektets formål og indhold: Januar 2010 – december 2012

Projektets formål er at standse udbredelsen af invasive arter som lysesiv og mosebunke på lavbundslande, samt genskabe landskabsbilleder med græssende malkekrækvæg på artsrige enge.

I projektet afprøves forskellige plejestrategier som kombinerer afgræsning og maskinel afhugning på våde engarealer, der invaderes af lysesiv og mosebunke. Der anvendes en brakpudser eller en anden let maskine. Udbredelsen af lysesiv, mosebunke og andre græsser og urter monitoreres. Kreaturenes kilo tilvækst per hektar måles og bruges til at beregne græsproduktionen ved de forskellige behandlinger. Ved en demonstrationsdag vurderes forskellige maskiners egnethed til afhugning af plantemateriale på våde arealer.

Note 11. Velfungerende afgræsning med økologiske malkegeder

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Medfinansering af EU-programmer

Statsstøttebestemmelse: RFO 1698/2005 Om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikter/Det danske landdistriktsprogram

Projektets formål og indhold: Januar 2010 – december 2011

Formålet med projektet er at demonstrere god afgræsning med økologiske malkegeder

Projektets aktiviteter består af:

- Udvikling af model for græsmarksstyring.

Det faglige afsæt til at udvikle modeller for græsmarksstyring for malkegeder er modeller på styring af græsmarker i økologiske malkekrækvægbesætninger og udenlandske litteratur og erfaringer. Reguleringen af slæt og afgræsning skal tilpasses det forhold at gederne er topgræssere.

- Demonstration af nye græsmarksblandinger til malkegeder.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Græsblandinger til malkegeder, der tilgodeser malkegedernes behov og naturlige adfærd vil blive udsået og demonstreret hos demonstrationsværter. Værterne vil notere iagttagelser og erfaringerne med de nye blandinger. Der udarbejdes foderplaner til alle besætninger. Besætningerne leverer vejetal til endagsfoderkontrol til faglig konsulent, som beregner græsoptagelsen på forskellige tidspunkter gennem sommeren.

- Staldskoler – erfaringsopsamling og formidling.
Otte økologiske malkegedebesætninger deltager i staldskoler, hvor de på skift kommer rundt i alle besætninger. Staldskolen er et unikt redskab til at udnytte deltagernes viden og give nye forslag til forbedringer på den enkelte bedrift.
- Der udarbejdes en International sammenligning af afgræsningssystemer og regler for økologiske geder. Der udarbejdes faktahæfte med opsamlede erfaringer, nyeste viden og økonomiske beregninger på økonomien i økologisk gedemælksproduktion.

Note 12. Biogasgødning nøglen til udfasning af konventionel husdyrgødning

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Medfinansering af EU-programmer

Statsstøttebestemmelse: RFO 1698/2005 Om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikter/Det danske landdistriktsprogram

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2011

På baggrund af resultater fra 2009 og litteraturstudie sammensættes de bedst egnede gødningsblandinger, som er af 100 pct. økologisk oprindelse og afprøves i biogasforsøgsanlæg. Blandingerne analyseres for næringsstoffer og plantetilgængelighed, og på denne baggrund laves der foreløbige gødningsvejledninger til de forskellige afgrøder. Vejledningerne vil indeholde både en produktionsprofil og derudover en miljøprofil, som viser hvordan gødningen bedst udnyttes og hvorledes tab til naturen undgås.

Sideløbende ses der på gasproduktionen, samt hvorledes energibalancen kan forbedres. Der gennemføres små miniplots med gødningsforsøg i mindre skala med de producerede gødningsstyper. Gødningsforsøgene gennemføres i henholdsvis vintersæd og vårsæd. Resultaterne giver en platform til udvælgelse af egnede gødningsformer til forsøg i større skala, hvor de mest lovende gødningsstyper afprøves i markforsøg i efterfølgende projekter. Der afholdes en temadag for landmænd og konsulenter, hvor projektets foreløbige resultater præsenteres.

Note 13. Økologiske majs- og hampeprotein som højværdiprotein til fjerkræ og svin

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Medfinansering af EU-programmer

Statsstøttebestemmelse: RFO 1698/2005 Om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikter/Det danske landdistriktsprogram

Projektets formål og indhold: Januar 2009 – december 2011

Projektets formål er at udvikle og implementere metoder til dyrkning og forarbejdning af økologisk majs og hamp med henblik på at fremstille højværdiprotein, der kan erstatte de konventionelle proteinfodermidler, der i dag tilsættes de økologiske svine og fjerkræfoderblandinger. Der skal sideløbende findes anvendelsesmuligheder for de biprodukter, herunder majsstivelse, hampefibre mm., som fremkommer i forbindelse med fremstillingen af højværdiproteinet. Det er vigtigt at finde gode måder at anvende biprodukterne på af hensyn til at minimere prisen på højværdiproteinet. I 2010 gennemføres demonstrations- og informationsaktiviteter vedr. de områder, så der i 2009 er blevet identificeret som relevante.

- Demonstrationsdyrkning - hamp
Der etableres demonstrationsparceller med fire sorter, demonstrationsparceller vedr. gødsning og demonstrationsparceller vedr. udsædsmængder.
- Opkoncentrering af majsprotein
Der arbejdes videre med at vise, hvordan den kendte metode til fremstilling af konventionelt majs gluten kan tilpasses, så den er i overensstemmelse med økologiske regler, herunder primært, at der skal findes et alternativ til brugen af Natriumbisulfit til regulering af den fermenteringsproces, som er et væsentligt element i fremstillingen.
- Forarbejdning af hampefrø og stængler
I forbindelse med demonstrationsdyrkningerne registreres udbyttet af stængeldele, og fibrenes kvalitet vurderes for, om de kan anvendes til produktion af højværdiprodukter (f.eks isoleringsmateriale) eller evt. som strøelsesmateriale. Der udføres presning af hampefrø udføres på et mindre gårdanlæg.
- Fodringsforsøg – hampekage

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Demonstrationsfodringer udføres som praksisforsøg hos henholdsvis en økologisk ægproducent og en økologisk svineproducent.

- Der afholdes en europæisk konference om aminosyreforsyning. Konferencen skal sætte fokus på problemet med økologisk fjerkræ og svins aminosyreforsyning efter år 2011.

Note 14. Bæredygtig vinterdækning af økologiske gulerødder

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Medfinansering af EU-programmer

Statsstøttebestemmelse: RFO 1698/2005 Om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikter/Det danske landdistriktsprogram

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2012

Formålet med projektet er at finde et bæredygtigt økologisk alternativ til vinterdækning af økologiske gulerødder med konventionel halm.

Der laves en systematisk gennemgang af dyrkningssystem af de dækkede gulerødder. Herunder skal der overvejes muligheder i ændring af sortsvalg, opsætning af bede, hypning, isoleringseffekten i de halmdækkede gulerødder, betydning af klimaforandringer mm. Derudover skal der findes alternativer dækningsmaterialer og eller alternativ anvendelse af halmen.

Der laves et katalog af mulige tiltag til forbedringer af dyrkningssystemet med halm og reduktion af brug af halm. På baggrund heraf udvælges 4 strategier, som skal afprøves i mindre målestok i storparceller. Fælles for strategierne er, at omkostningerne ved den afprøvede strategi ikke må overstige den omkostning/merpris halmdækning i det nuværende system medfører i 2010. Dvs. at det som udgangspunkt ikke må blive dyrere for gartneren at anvende den alternative strategi. Fokus for de udvalgte strategier i denne fase er på: - CO₂-forbrug og næringsstofudnyttelse, Effektivitet og kvalitet af produktet, Økonomi og investering, Arbejdsforbrug og brugervenlighed og Forsyningssikkerhed

På baggrund af en evaluering af strategierne udvælges en strategi, der forventes afprøvet på markniveau i 2011.

Note 15. Energiproduktion som løftestang for mere økologisk jordbrug

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Medfinansering af EU-programmer

Statsstøttebestemmelse: RFO 1698/2005 Om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikter/Det danske landdistriktsprogram

Projektets formål og indhold: Januar 2010 – december 2010

Formålet med projektet er at kunne anvise konkrete muligheder for at få bedre økonomi i økologisk jordbrugsproduktion ved at indarbejde energiproduktion som en del af den økologiske drift. Projektet skal samtidig vise, hvordan samarbejde mellem landmænd og kommune på en gang kan opfylde kommunens miljø- og klimaplaner og øge omstillingen til økologisk jordbrug.

Projektet samler aktører fra en kommune og dens landmænd til en analyse af, hvordan man bedst kan forene omstilling til økologi med grøn energiforsyning til kommunen. Projektet vil etablere en stor "case", hvor en kommune (Herning) samarbejder med en gruppe af kommunens landmænd og deres konsulenter om at udvikle en konkret model for, hvordan der på en gang kan skabes bedre miljø, positive klimabidrag og sund økonomi gennem økologisk drift.

Der laves en beskrivelse af mål for øget energiproduktion i det pågældende område og identificering af muligheder såvel som barrierer, der har betydning for en realisering af målene. Der laves en udredning af de konkrete muligheder for samtidigt at øge energiproduktion og den økologiske landbrugsproduktion, og beregning af produktion og økonomi for både kommune og landmænd. Resultatet af beregningerne præsenteres i en afsluttende workshop.

Den afsluttende workshop formulerer de anbefalinger, som projektet kan komme ud med, og afklarer om der er ønsker om at sætte konkrete initiativer i gang for at starte vedvarende energi på økologiske bedrifter i kommunen. Efter den afsluttede workshop udarbejdes et præsentationsmateriale med henblik på en formidling af resultaterne til kommuner og landmænd i hele landet.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Note 16. Dyrkningssikre bælgædsafgrøder

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Medfinansering af EU-programmer

Statsstøttebestemmelse: RFO 1698/2005 Om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikter/Det danske landdistriktsprogram

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2012

I projektets sættes der fokus på at øge dyrkningssikkerheden i økologisk bælgæd. I projektet kombineres de forsøgmæssige danske og internationale erfaringer med dyrkning af bælgæd, så det er muligt at beskrive et dyrkningskoncept for en robust dyrkning af bælgæd såvel, hvad angår udbyttet og kvalitet i afgrøden, som for hele sædskiftet. Der gennemføres forsøg, demonstrationer, vejledninger samt workshops.

Projektet består af de følgende indsatsområder i 2010:

- Lupin og ærter. Samdyrkning på rækker – kontrol med ukrudtet
Type/art af bælgæd og korn. Hvilke arter/typer supplerer hinanden bedst?
Udsædsmængde og blandingsforhold.
Ukrudtsrenholdelse – dyrkning på forskellig rækkeafstand med mulighed for radrensning
Forsøg med samdyrkingen gennemføres på to lokaliteter, h.h.v. lerjord og sandjord.
- Høstteknik til tidligere høst
Der gennemføres demonstration med skårlægning i lupin og hestebønne i renbestand og i blanding med korn.
Demonstration af høstteknik gennemføres på én lokalitet.
- Balanceberegning på foderbehov.
Der laves en vurdering af mulighederne for i højere grad at forsyne de økologiske husdyr med protein. Her inddrages de forskellige husdyrarter og grupper (alderstrin og produktionsmål) specifikke foderbehov, således at det er muligt at tilrettelægge dyrkingen i marken efter dette. Der sættes også fokus på efterbehandlingens mulighed for at øge afgrødernes anvendelighed og den praktiske håndtering af foderet bla. når det gælder blandsæd.

Note 17. Økologiske markforsøg

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1.

Projektets formål og indhold: juni 2008 – januar 2012

Formålet er at gennemføre markforsøg, der udvikler dyrkningsmetoder. Projektet består af følgende indsatsområder i 2010.

Dyrkning af vintersæd ved udfasning af konventionel husdyrgødning.

Der gennemføres forsøg med:

- grøngødning (alsike, gul stenklover, rødklover, hvidklover) forud for vinterhvede, vintertriticale og vinterrug. Som reference er der et ugødet led og et led gødet med dybstrøelse i efteråret.
- gødningsforsøg i vintersædsarter med forskellig forfrugt. Forsøgene vil blive gennemført i vinterhvede, vintertriticale og vinterrug. På to lokaliteter vil vinterhavre også blive medtaget.

Robust kornproduktion

Der gennemføres forsøg med:

- øget dyrkningsmæssige robusthed i vårsæd ved samdyrkning med nye havresorter med resistens mod havrenematoder.
- at hæve kvaliteten i dansk produceret grynhavre gennem ændring af dyrkningsfaktorerne forfrugt og såtidspunkt.

Proteinafgrøder/aminosyreafgrøder

Der gennemføres forsøg med:

- øget ukrudtskonkurrencen i markært. Faktorer som samdyrkning med korn, øget udsædsmængde og anvendelse af normalbladede ærter indgår.
- såtidspunkt i quinoa
- vinterbælgæd, hvor forskellige arter screenes under økologiske dyrkningsforhold for at undersøge deres overvintringsevne, ukrudtskonkurrence, modtagelighed for sygdomme og skadedyr samt deres udbytte og kvalitet.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Kløverens vækst i kløvergræsmarker

Der gennemføres forsøg med:

- såtidspunkt for kløvergræs i efteråret, med og uden anvendelse af dæksæd.
- kaliumforsyning til forskellige kløvergræsblandinger til slæt, tildelingstidspunkt for kalium og i hvor stor udstrækning, at gyllen kan udfases og produktionen kan sikres gennem gødsning med kalium alene.
- Allerede anlagte forsøg med nye arter i kløvergræsmarker til slæt vil blive videreført 2. brugsår.

Dyrkningssikker majsproduktion

Der gennemføres forsøg/demonstration med:

- såning af majs i forskellige dybder for at minimere skader forårsaget af råger.
- såtidspunktet i økologiske majs, hvorved betydningen for udbytte kvalitet og ukrudtsbekæmpelse belyses

Forsøg med besværligt rodukrudd (følfod og agersvinemælk)

- Der gennemføres forsøg med teknikker og bekæmpelsesstrategier over for specifikke bestande af følfod og agersvinemælk. Målsætningen er at kunne anvise, hvad der giver den største bekæmpelseeffekt.

7. Produktion af økologiske biomasse i planteavlssædskifter

Der gennemføres forsøg med:

- et system med biomasseproduktion, hvor der etableres en kraftig kvælstoffixerende afgrøde i efteråret, og den høstes i juni. Her kan der så gennemføres kontrol af rodukrudd, inden der igen sås en kraftig afgrøde, som kan opsamle det frigivne kvælstof. Der vil i efteråret blive anvendt afgrøder som triticale/vintervikke med anden afgrøde af h.h.v. olieræddike og foderrybs, triticale med kløvergræsudlæg og rug med rødkløver.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 18. [Urter til kalve på græs](#)

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1.

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Der er i 2009 lavet en afprøvning hos en landmand ved urter. Men da ikke alle urter kan nå at etablere sig godt nok i 2009, bliver der også i 2010 lavet en mindre afprøvning på samme bedrift. Urterne (cikorie, bibernelle, esparsette og sulla) er sået i 10 mindre parceller, både i renbestand, i en blanding og nogle sammen med rajgræs. Kalvenes ædelyst af disse bliver observeret. Dette kan være med til at belyse, om det er muligt at få kalvene til at æde urter sået ud i græsmarken, eller om det er nødvendigt at give urterne via fodringen. Derudover indsamles erfaringer fra landmænd, som allerede har småkalve på græs med urter.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 19. Forberedelse af Økologikongres 2011

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: Ej statsstøtte

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2010

Formålet er at skabe grundlaget for en indholdsrig, attraktiv og velbesøgt økologikongres i 2011. Der skal ske en afklaring af temaer, form, organisering, placering og finansiering kongressen. Ved besøg indsamles inspiration fra indenlandske og udenlandske økologi-konferencer for at sikre fornyelse og udvikling.

Projektet er ikke omfattet af statsstøttereglerne, da det ikke har markedsmæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Note 20. Ingen GMO i fremtidens økologiske landbrug

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Projektet skal medvirke til at undgå, at økologiske landbrug bliver kontamineret med GMO i en sådan grad, at økologisk drift og afsætning af økologiske produkter umuliggøres i fremtiden.

Projektet skal afklare, hvilke problemer anvendelse af GMO i det konventionelle landbrug skaber for udviklingen af økologisk landbrug med udgangspunkt i de gældende foranstaltninger til at undgå kontaminering med og spredning af GMO i det økologiske landbrug.

Der gennemføres følgende:

- en interviewrunde med økologiske producenter for at afdække, hvad den økologiske landmands holdning er til at undgå GMO, og belyse hvad betalingsviljen er hertil?
- en fastlæggelse af udviklingen i kontamineringen med GMO i økologisk husdyrfoder i Danmark og lande hvorfra Danmark importerer økologiske råvarer.
- Indsamling af erfaringer fra planteforædlingsbranchen for at få et overblik over udviklingen i forekomst af GMO i økologisk såsæd, og der foretages en vurdering af, om det i fremtiden er muligt, at overholde grænseværdier for forekomst af GMO i økologisk såsæd.
- gældende regler for sameksistens gennemgås og konfliktområder udpeges.
- der indsamles europæiske erfaringer med effekt af tiltag imod kontaminering med GMO på økologiske landbrug.
- der udarbejdes operationelle handlingsplaner rettet mod den økologiske landmand for at undgå kontaminering og spredning af GMO på områder, hvor det forventes at kunne blive et problem i fremtiden.
- ud fra de indsamlede erfaringer udarbejdes informationsmateriale om, hvad den økologiske landbruger selv kan gøre for at forhindre at bedriften kontamineres med GMO i foder og afgrøder, samt undgå spredning heraf.

Note 21. Rodukrudt - maksimal effekt med minimal udvaskning

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.e.i

Projektets formål og indhold: Maj 2008 – oktober 2010

Projektets formål er at sætte økologiske landmænd i stand til at holde rodukruddet under kontrol, samtidig med, at udvaskningen af næringsstoffer er minimal gennem formidling af den nyeste viden og demonstration af effektive metoder på området. Projektet skal bidrage til mere robuste strategier for sædskifte, rodukruddsbekæmpelse og minimal udvaskning på planteavlsejendomme på både lerjord og sandjord.

Over to vækstsæsoner demonstreres, hvorledes strategier der kombinerer brug af sædskifte, målrettet mekaniske bekæmpelse og efterafgrøder kan bidrage til at holde rodukruddet under kontrol og samtidig minimere udvaskningen.

Der vil ske en måling af N-min i de enkelte parceller til beregning af udvaskning af næringsstoffer samt en registrering af effekten af de enkelte strategier på kvik, tidsler, lølfod og agersvinemælk. Resultaterne for behandlingernes effekt på rodukruddet og udvaskning i projektets formidlet og demonstreres.

Note 22. Økologisk rugeægsproduktion

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - juli 2010

Projektets formål er at samle den faglige viden og de praktiske erfaringer, der er med rugeægsproduktion. Med henblik herpå beskrives rugeægsproduktionen på baggrund af erfaringer fra den konventionelle produktion i Danmark og den økologiske produktion i udlandet. Der vil blive lagt vægt på, hvordan velfærdsmæssige problemer kan undgås, og hvordan salmonellainfektioner forebygges. Desuden beskrives de lovgivningsmæssige rammer for en økologisk rugeægsproduktion. Lovgivningen omfatter både en regulering af rugeridriften og regler for hold af økologiske høner. Der er desuden indgået en

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

række frivillige salmonellahandlingsplaner i fjerkræbranchen. I projektets anden fase laves en konkret beskrivelse af, hvordan en økologisk rugeægproduktion kan opbygges mest hensigtsmæssigt. Den vil omfatte en beskrivelse af bygningsindretning, produktionsflow, æghåndtering m.m. De økonomiske perspektiver i en økologisk rugeægproduktion vil også blive beskrevet. Der afholdes en temadag om økologisk rugeægproduktion.

Note 23. [Model for rentabel studeproduktion](#)

Tilskudsmodtager: Videncentret for Landbrug

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Formålet med projektet er at undersøge mulighederne for at øge den økologiske oksekødsproduktion, ved avlsmæssigt at forbedre de ungdyr, der opdrættes økologisk, så slagtekvaliteten forbedres og studeproduktionen kan blive mere rentabel. I projektet laves der en vurdering af perspektiverne i at anvende tyresæd fra kødkvæggracer i en del af malkekvægbesætningen og ved at anvende rotationskrydsning på hele malkekvægbesætningen. Indkrydsning med kødracekvæg afprøves i praksis blandt interesserede mælkeproducenter, hvor afkommet afgræsser naturplejearealer. Der udvikles et værktøj til at prissætte krydsningskalvens værdi i forbindelse med videresalg fra oprindelsesbesætningen. Omfanget og potentialet af forskellige avlsstrategier undersøges på basis af simuleringer, samt registreringer i Kvægdatabase og fra tidligere forsøg.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 24. [Økologisk svineproduktion uden kastration](#)

Tilskudsmodtager: Århus Universitet, DJF, Institut for Jordbrugsproduktion og miljø

Hovedformål: Dyrevelfærd

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Det er projektets formål at kunne anvise produktionsmetoder, der muliggør en dyrevelfærds- og spisekvalitetsmæssig acceptabel økologisk hangriseproduktion, således at kastration kan undgås. Herved vil der være grundlag for en betydelig dyrevelfærdsmæssig forbedring i den økologiske svineproduktion.

Specifikt undersøges slagtevægtens betydning for dyrevelfærd og risiko for ornelugt i et sæsonbaseret frilandssystem, hvor der er kuldvis opdrætning med slagting af hangrisene ved enten 40 kg eller 60 kg.

Endvidere undersøges, om kønsvist opstaldede hangrise har en højere forekomst af velfærdsproblemer som eksempelvis aggression sammenlignet med kønsvist opstaldede sogrise, der opdrættes i et økologisk staldsystem, hvor svinene har fri adgang til attraktivt grovfoder. I denne undersøgelse slagtes svinene ved normal slagtevægt på ca. 100 kg.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 25. Levende råd giver levende kalve

Tilskudsmodtager: Århus Universitet, DJF, Institut for Husdyrsundhed, Velfærd og Ernæring

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – juni 2010

Forskningsresultater viser at høj kalvedødelighed blandt andet er relateret til landmandens manglende tro og tillid til egen rolle i problemløsningen. Projektets formål er derfor at muliggøre en markant nedbringelse af dødeligheden og sygeligheden i kalveflokkene i økologiske malkekvægbesætninger gennem en bevidst og struktureret rådgivningsindsats.

Med henblik herpå vil følgende aktiviteter gennemføres:

- Identifikation, beskrivelse, afprøvning og evalueringen af rammerne for et relevant rådgivningsforløb baseret på en sundhedsrådgivningsaftale mellem landmand, dyrlæge og kvægbrugsrådgiver, ved hjælp af erfaringer i 20 private økologiske malkekvægbesætninger med høj kalvedødelighed i et trinvist forløb.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

- Tilrettelæggelse af uddannelse af og forum for rådgivere vedrørende den første, vanskelige kontakt til problembesætninger, samt den faciliterende samtale og den deltagerorienterede proces.
- Dannelsen af rammerne for faglig udveksling af erfaringer samt ny viden indenfor kalveområdet i form af halvårslige eller årlige møder for økologer og deres rådgivere, som er i denne rådgivningsproces.
- Videregivelse af konkrete, case-orienterede beskrivelser af faglige tiltag og samarbejdselementer i vellykkede rådgivningsforløb og tiltag som markant har nedbragt kalvedødeligheden

Note 26. Urter i græsmarken - andel, kvalitet og styring

Tilskudsmodtager: Århus Universitet, DJF, Institut for Jordbrugsproduktion og Miljø

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1.

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Projektets formål er at få en viden om, hvordan urteandelen og de enkelte urter i græsmarken kan styres, en viden om kvaliteten af de enkelte urter samt en viden om kviers præference.

Urterne som undersøges er: bibernelle, bukkehorn, cikorie, kommen, kællingetand, kørvel, lancetbladet vejbred, lucerne, stenklover. I et parcellforsøg undersøges de forskellige urter i renbestand og i blandinger med vidt forskellige andele af urtefrø i såsæden ved forskellig gødskning og slætantal. Vækst, N-balance og konkurrenceevne undersøges for at belyse mulighederne for at styre urterne og effekterne heraf. Kvaliteten af alle arter undersøges; herunder smagbarhed, fedtsyresammensætning, NDF-nedbrydelighed og mikromineraler. Projektet forventes at kunne beskrive en bred vifte af muligheder, som kan danne baggrund for vejledning i udvælgelse og anvendelse af urter.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 27. Robotteknik anvendt til individuel plantepleje

Tilskudsmodtager: Århus Universitet, DJF,

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1.

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Projektet forventes at resultere i forslag til redskaber samt en vidensyntese om de tekniske muligheder og driftsmæssige perspektiver ved individuel plantepleje.

Der udarbejdes redskaber til:

- Punktsåning. Der designes et redskab til montering og anvendelse på Plante Myren. Der konstrueres et funktionsværktøj/redskab, som mekanisk kan punktså enkeltfrø i en forudindstillet dybde.
- Punktvanding. Der designes et redskab til montering og anvendelse på Plante Myren. Der konstrueres et funktionsværktøj, som mekanisk kan punktvande med en valgt vandmængde i en ønsket position i plan og dybde.
- Elektrisk ukrudtsbehandling. Der konstrueres og opbygges et redskab, der kan bekæmpe ukrudt med elektrisk energi.

Derudover udarbejdes en Vidensyntese. Literaturstudier og projektets resultater samles løbende og indarbejdes i et koncept for individuel plantepleje. Konceptudarbejdelsen vil indeholde sandsynlige scenarier for fremtidig individuel plantepleje omfattende alle funktioner i plantepleje, herunder også selektiv høst. Beskrivelsen vil indeholde specifikationer af funktioner og fysisk udformning, tilknyttede services og processer samt værdikæde. Værdikæden konkretiseres gennem udarbejdelse af "feasibility" – og kapacitetsstudier for de forskellige funktioner. Efterfølgende forslag til forsknings og udviklingsprojekter beskrives.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Note 28. [Solbær og ribs målrettet til økologisk produktion](#)

Tilskudsmodtager: Århus Universitet, DJF, Institut for Havebrugsproduktion

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1.

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2011

Formålet med projektet er at undersøge de udvalgte selektioners udbyttepotentiale og markresistens og undersøge solbær- og ribssaftens indhold af naturlige antioxidanter (C-vitamin og farve), sukker og syre.

I en forsøgsmæssig plantning af 13 solbær- og 10 ribssorter, som er potentielle sorter for økologisk dyrkning, foretages videnskabelig indsamling af data af udbytte, høstkvalitet, buskenes robusthed og indre bærkvalitet.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 29. [Afprøvning af forskellige strategier til bekæmpelse af tidsler](#)

Tilskudsmodtager: Århus Universitet, DJF, Institut for Plantebeskyttelse og Skadedyr

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2011

Projektets formål er at undersøge forskellige strategier til at bekæmpe ager-tidsel. Der undersøges to forskellige typer af strategier i markforsøg:

- Der dyrkes konkurrencedygtige afgrøder (kløvergræs i 1 eller 2 år, hamp, vinterraps) for at undertrykke tidslerne.
- Der afprøves forskellige gamle "husråd" (afslåning før regn, aftopning, knusning) til mekanisk bekæmpelse af tidsler i afgrøder.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 30. [Supplerende afprøvning af forskellige strategier til bekæmpelse af tidsler](#)

Tilskudsmodtager: Århus Universitet, DJF, Institut for Plantebeskyttelse og Skadedyr

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2010

Projektets formål er at undersøge strategier til at bekæmpe agertidsel. Strategierne omfatter markforsøg med jordbearbejdning i kombination med efterafgrøder.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 31. Klimahandlingsplaner på bedriftsniveau

Tilskudsmodtager: Landboforeningen Gefion, Økologisk Rådgivning

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.C

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2012

Projektets formål er at sikre det økologiske landbrug en førerposition indenfor klimaområdet uden at gå på kompromis med miljø- og dyrevelfærdsaspekter.

Med henblik herpå udvikles et rådgivningskoncept for klimahandlingsplaner på bedriftsniveau, som understøtter og opmuntrer landmænd til at vælge strategier, der mindsker emission af drivhusgasser fra mark og stald, reducerer energiforbruget samt øger kulstoflagringen i jorden. Projektet er praksisnært og vil foregå i tæt dialog med landmænd. Seneste forskning vil blive inddraget og tilpasset praksis. Der vil blive anvendt benchmarkingsværktøj og direkte målinger på ejendommene.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Som grundlag for værktøjet til klimahandlingsplaner udgives et katalog med de mest aktuelle og relevante virkemidler på bedriftsniveau, herunder effekter på drivhusgasudledning og omkostninger (etablering og drift) for konkrete eksempler fra praksis. Kataloget udgives på internet og på tryk og introduceres til landmænd.

Der laves aftaler med 15 økologiske landmænd om at deltage i et udviklingsforløb med målet om at få en klimahandlingsplan på bedriftsniveau. Målet er at få tre grupper af sammenlignelige landbrug, dvs. fem ejendomme med mælkeproduktion, fem ejendomme med planteproduktion på sandjord samt 5 ejendomme med planteproduktion på lerjord. På bedrifterne undersøges landmandens beslutningsproces i situationer, hvor der er alternative handlemuligheder. Indsigt i landmændenes motivation i beslutningsøjeblikket er afgørende, når der skal skabes adfærdsændringer.

Der gennemføres en proces, hvor det afklares, om økologiske ejendomme ved en vis klimaforbedring kan få et klimacertifikat, herunder hvorledes støtte muligheder kan indgå som et instrument til adfærdsændring i retning af mere klimavenlig landbrugspraksis i fremtiden.

Projektet gennemføres i samarbejde med Økologisk Landsforening jf. note 4.

Note 32. [Bedre bestøvning af økologiske solbær](#)

Tilskudsmodtager: Landboforeningen Gefion, Økologisk Rådgivning

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1.

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2010

Formålet med projektet er at øge udbyttet i økologiske solbær ved forbedret bestøvning af blomsterne. Solbær blomstrer samtidigt med vinterraps og der ligger en stor udfordring i at få de bestøvende insekter til at søge solbærrene frem for rapsen. Forsøget er en forlængelse af forsøgene i 2008 "Gråskimmel i økologiske solbær" og i 2009: "Humlebier og rovsvampe til forbedring af udbyttet i økologiske solbær". Resultaterne fra det seneste forsøg tyder på, at der går et stort udbyttepotentiale tabt på grund af manglende bestøvning af solbærblomsterne. Håndbestøvning af blomster gav således en forbedring af bær sætningen på 27-237 % i forsøget i 2009. Projektet vil derfor fokusere på forbedring af solbærblomsternes bestøvning.

Følgende forsøgsled gennemføres:

- sukkerfodring, udsprøjtet på solbærbuskene
- blæserbestøvning med en tom tågesprøjte
- mekanisk bestøvning med en nyudviklet "kæmpebi"
- naturlig bestøvning med både honning- og humlebier (kontrol)
- håndbestøvning og netdækning af blomster som reference.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 33. Flere og dygtigere biodynamikere gennem uddannelsesaktiviteter

Tilskudsmodtager: Foreningen for Biodynamisk Jordbrug

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2010

Projektets formål er at imødekomme og stimulere den stigende interesse fra økologer for - og styrke de etablerede biodynamikeres viden om - den biodynamiske driftsform ved at

- øge det faglige og forståelsesmæssige grundlag hos biodynamiske landmænd, nyomlæggere såvel som igangværende, for at øge deres indsigt, motivation og driftmæssige resultater
- introducere interesserede økologer for biodynamiske principper og metoder og for deres muligheder for at dyrke biodynamisk (med eller uden Demeter-godkendelse)
- bibringe økologikonsulenter mere viden om de biodynamiske principper, metoder og regler, så de bliver opkvalificeret på fagområdet og bedre kan forstå og servicere deres biodynamiske kunder og andre landmænd med interesse for biodynamisk drift

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

Med henblik herpå afholdes faglige seminarer med danske og udenlandske oplægsholdere og faglige undervisningsdage om konkrete emner på biodynamiske gårde. Der indsamles og formidles viden fra ind- og udland.

Note 34. Økolo hvad er det?

Tilskudsmodtager: 4H

Hovedformål: Uddannelse

Statsstøttebestemmelse: Ej statsstøtte

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2010

Formålet med projektet er at give børn og unge på Madskolerne 2010 viden om økologi på en aktiverende, sjov og lærerig måde. Projektet vil tage udgangspunkt i erfaringerne fra projektet "Fokus på økologi på Madskolerne i 2009".

I forbindelse med "Økolo hvad for noget?" skal undervisningsmaterialet omkring økologi opdateres, så det bliver mere sjovt og aktiverende – og dermed mere børnevenligt. "Økolo hvad for noget?" vil udmunde i, at alle 70-75 Madskoler rundt om i landet afholder en økodag, hvor børnene får mulighed for at se, røre, føle, høre og opleve hvad økologi er. I forbindelse med formidlingen af viden om økologi til børnene vil alle Madskoler få besøg af en økologisk landmand, som skal fortælle om den økologiske tankegang. De økologiske landmænd får inden da et kursus, så de er klædt på til at formidle viden om økologi til børnene.

Projektet er ikke omfattet af statsstøttereglerne, da det ikke har markeds-mæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene.

Note 35. Fokus Økologi - Økologiske produkter til food service

Tilskudsmodtager: Landbrug & Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Statsstøttebestemmelse: Ej statsstøtte

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2011

Formålet med projektet er at udarbejde fælles kravspecifikationer for økologiske produkter til brug i food service sektoren og implementere disse i det eksisterende elektroniske værktøj "Fokus - Specifikationer". Med ordet "kravspecifikation" forstås en specifikation af de krav, der stilles til et specifikt produkt ved udbud og indkøb af fødevarer til brug i offentlige og private storkøkkener.

Det elektroniske værktøj "Fokus – Specifikationer" er et opslagsværk, der indeholder kravspecifikationer på og faktaviden om en lang række fødevarer. Det er et værktøj, som via en netbaseret database er tilgængelig for alle interessenter i hele værdikæden fra jord til bord. <http://www.foodsam.dk/>. Tillige er værktøjet dynamisk, således at der løbende sker en opdatering af informationer og standarder, samt medtages nye fødevarerprodukter, som er målrettet food service-sektoren.

I det eksisterende værktøj skelnes der ikke mellem økologiske og konventionelle produkter, men erfaringer fra det foreløbige arbejde med Fokus-værktøjet har vist, at der er stort behov for specifikke kravspecifikationer for økologiske produkter. Projektet vil være et væsentligt bidrag til at fjerne en del af de barrierer, der eksisterer i dag når det kommer til at få flere økologiske produkter af høj kvalitet ind i storkøkkener. Der skal udarbejdes ca. 100 nye kravspecifikationer med tilhørende faktaviden over en 2-årig projektperiode.

Projektet er ikke omfattet af statsstøttereglerne, da det ikke har markeds-mæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene.

Note 36. [Stinkbrandrestistens i gamle hvedsorter](#)

Tilskudsmodtager: Agrologica

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2010 - december 2010

Risikoen for angreb af stinkbrand i gamle sorter og andre sorter med særlig interesse for økologisk landbrug er en alvorlig forhindring for at disse kan tages i anvendelse i økologisk jordbrug. Projektets formål er således at undersøge de gamle sorter og andre sorter med særlig interesse for økologisk landbrug for deres modtagelighed for stinkbrand, og på denne baggrund af kunne pege på de sorter, som er relevante at arbejde videre med. Der udvælges 250 hvedesorter til

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2010

markforsøg. Forud for såning vil såsæden blive inficeret med telio-sporer af stinkbrand. Planterne vil blive undersøgt for infektionssymptomer under væksten.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.